

ПРЕТИ ЛИ СРБИЈИ ТЕРОРИЗАМ

БЕЗБЕДНИЈИ СМО ОД

Када је почетком 2015. године, након терористичког напада на редакцију париског листа „Шарли Ебдо“ Француска била завијена у црно, дубока рана која је тим чином нанета Граду светлости код многих је измамила мисао да после тог „свет више никада неће бити исти“. Случајно или не, на дан трагичног напада објављен је роман Мишела Велбека „Покоравање“, који осликава блиску будућност у којој Француском влада муслимански председник, а ислам постаје доминантна религија. Карикатура Велбека, који је често критички говорио о исламу, управо је била и на насловници тог окрвављеног броја „Шарлија“.

Међутим, у години на измаку, француска престоница још једном је постала мета терористичког напада, најбруталнијег до тада и са највећим бројем жртава. Нажалост, реч је о само једном у трагичном низу терористичких напада који су се у размаку од само 13 дана одиграли на различитим странама света, а током сваког од њих страдало је на десетине недужних. Иако су са свих меридијана стизале оштре осуде када је оборен руски авион изнад Египта, као и након терористичког напада бомбаша-самоубица у Бејруту, тек је терор на париским улицама тргнуо светску јавност која је, овог пута, потпуно занемела пред бауком тероризма.

После низа напада следбеника тзв. „Исламске државе“ последњих недеља, од којих је у медијима најснажније одјекнуо онај у Паризу, поставља се питање да ли је наша земља потенцијална мета и може ли се такав сценарио избећи. Не постоји могућност потпуне заштите, сматрају експерти, али такође закључују да је Србија мање угрожена него земље Европске уније.

светске јавности која се огледа у питању која земља може да постане нека од будућих мета терориста.

Говорећи о недавним терористичким нападима широм света, али и о различитим начинима на који су они изведени, професор на Факултету политичких наука др Драган Симеуновић истиче да је реч о акцијама различитих терористичких групација са различитим могућностима за извођење таквих напада.

– Тероризам нимало није једнозначан феномен. Реч је о једном врло сложеном феномену који има низ појавних димензија који укључује и велику разноврсност метода. Све у свему, тероризам је појава која је много присутнија иначе, али када се догоди нешто спектакуларно, као напад у Паризу, онда неко време имамо повећано обраћање пажње – наглашава професор Симеуновић.

Према његовим речима, терористички напади догађали су се и раније, али велики део јавности то није дотицало, јер су се одигравали у Пакистану, Авганистану и Сирији, па то многим није изгледало врло битно.

– Сада кад је додирнуто нешто што се зове наш терен, то ствара субјективни осећај увећања тероризма у мери која је већа од реалне – оцењује професор Симеуновић.

Ефекат изненађења

Као реакцију на недавне терористичке нападе, након заседања Бироа за координацију рада служби безбедности, Република Србија подигла је приправност на највиши ниво. Такође, како је наведено, детаљно се прати ситуација у окружењу и у Европи, па су сходно томе предузете одређене

Имајући у виду да су нас последње деценије увериле да је савремени тероризам сложена и вишедимензионална политичка појава, не треба занемарити бојазан већег дела

ЗАПАДА

мере ради спречавања било каквих безбедносних ризика који могу да се прелију на територију Републике Србије. Званичници, скоро свакодневно, уверавају да нема никаквих индиција да је степен угрожености грађана наше земље након терористичких напада повишен.

На питање да ли Србија може да се нађе на мети терориста, професор Симеуновић одговара да свака земља треба да страхује и да буде опрезна, јер је тероризам нешто што се у највећој могућој мери ослања на изненађење.

– То значи и да Србија не може да пружа апсолутну сигурност својим грађанима, јер таква сигурност не постоји и то ниједна земља на свету не може да пружи. А како апсолутна сигурност није могућа, онда је неопходно спровести мере какве се предузимају ради превенције у борби против тероризма – наглашава професор Симеуновић.

Говорећи о начинима борбе против тог савременог феномена, професор истиче да Република Србија има све оно што јој је неопходно за борбу против тероризма.

– Осим тога, она има оно што многе земље у региону немају, а то је искуство наших снага у борби против тероризма. Јер, многе суседне земље у окружењу, попут Мађарске, Румуније и Бугарске, немају, такорећи, никаква искуства у том пољу, тако да личе на мајсторе који уче своје поправке само на теоријском плану. Како ми, на несрећу, имамо богато искуство у тој борби већ дуже време, то је оно што треба додатно да нам донесе успех – закључује професор Драган Симеуновић.

Двоструки стандарди осуде

Осврћући се на терористичке нападе и недавна збивања која су потресла светску јавност у претходним месецима, Милош Стругар, амбасадор и донедавни високи службеник Уједињених нација, слаже се у оцени да је иницијално била уочљива разлика у реакцијама појединих државника и јавности, посебно на Западу.

– Без оправдавања тих дуплих стандарда, треба ипак имати у виду да је руска влада потврдила да је пад цивилног авиона над Синајем била последица терористичког напада тек након догађаја у Паризу, као и жалосну чињеницу да је свет навикао на вести о бомбашким нападима у Бејруту. Међутим, оно што ми је највише сметало јесте да су западни коментатори истицали да су напади на Синају и у Бејруту реакција на војно ангажовање Русије и либанске шиитске партије „Хизбалах“ у Сирији, док су нападе у Паризу карактерисали као нападе на цело човечанство, на све нас, на нашу културу и цивилизацију – наглашава Стругар.

Он напомиње да не смеју да се праве такве разлике, јер су терористички напади и цивилне жртве подједнако важне, без обзира на то где се догоде, а овде је реч о планираној терористичкој убилачкој кампањи тзв. „Исламске државе“, или Даеш, како је називају у арапском свету.

– Мене је највише забринуо напад у Бејруту који се десио у упоришту Хизбалаха. До недавно сам живео у Бејруту и знам какве су безбедносне мере у том делу града. Чињеница да су терористи и поред таквих мера успели да изведу терористичке нападе потврђује моје мишљење да је немогуће направити потпуну безбедносну заштиту у великим градовима и зауставити сваки покушај терориста да нападну цивилне циљеве, жртвујући и свој живот при томе – објашњава Стругар.

Оправданост војне интервенције

Једна од првих одлука француских власти након терористичких напада у Паризу, праћена оштром реториком председника Франсоа Оланда, била је да Француска, уз Русију и коалицију западних земаља, појача војне акције у Сирији. Оружане снаге Француске убрзо затим извеле су и прве нападе на „Исламску државу“ авионима с носача „Шарл де Гол“, а са 26 ваздухоплова на том носачу утростручен је капацитет француске војске у нападима на ИСИЛ.

Говорећи о оправдано-сти поменуте војне акције, Стругар истиче да је ово први пут да једна међународна терористичка организација контролише велики део територије и да на њој настоји да успостави своју власт. Такође, он подсећа – када је лидер Даеш („Исламске државе“) Ал Багдади из једне џамије у Мосулу, јуна 2014, прогласио оснивање исламског калифата, то је имало огроман одјек међу идеолошким истомишљеницима широм света, додајући да су многи похрлили, неки и са породицама, да се настане у тзв. калифату.

– Да би Даеш могао да контролише ову територију, на којој по проценама сада живи скоро осам милиона становника, потребно је да има сталан прилив новца, оружја и да тргује са другим земљама. Због тога мислим да је међународна војна акција која је усмерена против оружаних група, али и економских интереса Даеш, односно калифата, неопходна, и да већ даје значајне конкретне резултате. Све је више информација како многи борци и следбеници „Исламске државе“ беже из калифата, скоро да је заустављен прилив нових бораца, а погођени су економски и финансијски интереси, посебно бомбардовањем танкера са нафтом, рафинерија и извора нафте које Даеш контролише – истиче Стругар.

Према његовом мишљењу, питање које се сада намеће јесте због чега таква акција није спроведена раније, јер се на тај начин могло спречити јачање Даеш и умањити њена способност да планира и организује терористичке нападе широм света.

– Војна акција, међутим, не може да реши тако комплексан проблем. Најважније и најтеже је супротставити се овом феномену на идеолошкој основи. Мислим да је настанак и експанзија „Исламске државе“ директна последица дубоке кризе која прожима сунитски свет. Ту се мора тражити трајно решење. Према мом мишљењу, једино сунитска заједница, њене уважене верске и јавне личности, као и широка јавност могу и морају одлучно да се супротставе тој екстремистичкој и злочиначкој идеологији, и то на основама традиционалних вредности ислама, свете књиге, суна и хадита, узимајући при том у обзир савремени друштвени, научни и технолошки развој – оцењује Стругар изражавајући уверење да је за сада Даеш боље схватила и искористила тековине глобализације за промоцију и реализацију својих накарадних циљева.

Стати на пут екстремистичким идејама

Анализирајући актуелну безбедносну ситуацију, Стругар, такође, наглашава да догађаји на Блиском истоку и у арапском свету могу имати велике последице за Балкан и посебно за Србију, њену безбедност, економске интересе и политичку стабилност.

– Та питања од значаја су за Србију првенствено због наше муслиманске заједнице, која броји око 250.000 становника, изузимајући Косово и Метохију. Са безбедносне тачке гледишта, главна претња долази од ширења екстремистичких идеја у тим срединама, што може негативно утицати на безбедносну ситуацију у земљи и повећати опасност од терористичких напада. Поједини грађани Србије и других земаља из окружења тренирају се и стичу ратно искуство у кризним жариштима на Блиском истоку, укључујући и под заставом Даеш. Они касније могу бити употребљени против Србије и других земаља региона – наглашава Стругар.

Дужност оних који су отишли на ратиште, објашњава он, између осталог, јесте и да шире идеологију и утицај екстремних организација на нашој територији, а то практично значи да у нашој земљи већ постоји мрежа следбеника ових екстремних веровања.

– Даеш и друге екстремистичке организације у више наврата истицале су да сматрају да територија Србије треба да буде део тзв. калифата. Због тога је од изузетног значаја да се предузму одлучне безбедносне мере да се прекину међународне терористичке везе и финансирање кроз нашу земљу и да се терористима спречи улазак и излазак из земље. Потребно је, такође, контролисати и њихово кретање у самој земљи – наглашава Стругар додајући да су појачане безбедносне мере неопходне да се спрече могући терористички напади и дестабилизација земље, али то није довољно да се реши овај проблем.

Тероризам не настаје у вакууму, закључује Стругар, него у ширем контексту културе екстремизма. Због тога држава, у сарадњи са верским и утицајним јавним личностима, треба да усвоји и спроведе опсежан план акције на сузбијању и превенцији не само тероризма, већ и радикализма и екстремизма међу младима и члановима одређених угрожених заједница. Он, такође, упозорава да се никако не сме дозволити да се на појаве исламског екстремизма одговори неким другим екстремизмом, па је стога важно дати што више подршке и простора у медијима и институцијама уваженим верским лидерима наше исламске заједнице у Србији, који треба да буду главна брана ширењу екстремистичких идеја и радикализацији младих људи.

Боља размена оперативних података

Различите реакције јавности на терористичке нападе који су се десили у месецу за нама, како истиче извршни директор Београдског центра за безбедносну политику Предраг Петровић, најбољи су показатељ размимоилажења великих светских сила по питању разумевања тероризма.

– Да ли ће неки акт бити окарактерисан као терористички или, пак, као инцидент, зависи од тога чији су интереси погођени. Па чак и кад постоји слагање великих сила да је неки оружани напад терористички, степен осуде и реакције разликују се у зависности од интереса. Зато су напади у Паризу више одјекнули у јавности јер су вредности западних држава биле погођене, па су и медији из тих држава знатно интензивније извештавали о томе – оцењује Петровић додајући да би и други терористички напади имали сличан одјек у јавности западних држава да су медији подједнако интензивно о њима извештавали.

Говорећи о важности мера заштите од потенцијалних терористичких напада које свака земља треба да предузме, Петровић истиче да само подизање мера на виши ниво није довољно.

– И Француска је радила на јачању безбедносног апарата након напада терориста на „Шарли Ебдо“ па то није спречило последње терористичке акте у Паризу. Потребно је јачати размену оперативних информација са службама безбедности ЕУ држава, али и службама балканских и блискоисточних држава. У оквиру ЕУ већ постоји „Бернски клуб“ који окупља све службе безбедности држава Уније као и службе из Норвешке и Швајцарске – објашњава Петровић износећи став да би било веома корисно успоставити контакт са тим телом, посебно што је у оквиру њега могуће успоставити дубљу сарадњу са појединим службама безбедности формирањем посебних подгрупа.

Локални одједи напада у свету

Када је реч о срединама у којима је већ забележено присуство екстремистичких покрета, Петровић посебно указује на важност јачања локалних савета за безбедност. С обзиром на то да се у њима окупљају различити актери из локалне средине, објашњава он, значајан су превентивни механизам

и то не само у смислу раног учачања појединаца и покрета који шире екстремистичке идеје, већ пре свега отклањањем услова који погодују настанку и ширењу таквих идеја.

Коментаришући недавни напад и убиство два припадника оружаних снага БиХ у Рајловцу, за који је оцењено да има елементе терористичког акта, Петровић истиче да је реч о појединачном, локалном одјеку терористичких напада у Паризу.

– Не постоје показатељи да је тај терористички чин организовала тзв „Исламска држава“, без обзира на писања портала „Вијести умета“ који шири идеје ИСИС-а. Наравно, и такви „мали“, појединачни терористички напади могу дестабилизovati ситуацију у економски slabим и политичко-социјално сложеним друштвима као што је босанско. Зато је јако важно да БиХ више ради на интеграцији заједница чији поједини припадници одлазе у „Исламску државу“, а не на њиховој изолацији, што је чини се био случај до сада – наглашава Петровић посебно указујући да локални званичници морају да играју важнију улогу у спречавању тероризма, тако што ће одговарати појединце од насилних метода борбе.

Говорећи о регрутовању терориста са наших простора, Петровић наводи да тачних података о томе нема, јер је тешко прецизно утврдити да ли је неки грађанин отишао да се прикључи ИСИС-у, имајући у виду да неки од њих то чине из иностранства где бораве, а не из матичне државе.

– Постоје процене које указују да су Косово, Босна и Херцеговина и Албанија у самом врху по броју људи, у односу на своје становништво, који су се придружили ИСИС-у. Из Србије је отишло између 30 и 40 људи, међу којима има и малолетника. Процена је да у Србији има неколико стотина припадника салафијског покрета, од који њих око 70 представљају милитантно крило, тзв. такфири. Управо су такфири, а не сви салафисти регрутациона база терориста и бораца који су се придружили ИСИС-у. Дакле, ризик од тероризма у Србији и региону постоји, али је он много мањи него у државама ЕУ – истиче Петровић.

Међутим, како напомиње, треба бити на опрезу, јер су у друштвима на Балкану људи суочени са лошом економском ситуацијом, неделотворним институцијама и системском корупцијом, као и одсуством животне перспективе, те зато постају релативно лак плен радикалних идеологија и покрета. Петровић закључује да управо због тога треба интензивно радити на отклањању ових услова и јачању комуникације и поверења међу различитим етничким и религијским групама.

Уелбеково „Покоравање“ постало је најпродаванија књига у Француској ове године, али и интернационални бестселер, а многи су том контроверзном писцу приписали етикету модерног пророка. Међутим, оно што Уелбек у свом делу наглашава јесте изузетно велики значај образовања с циљем успостављања поредака будућности.

Након таласа туге, неверице и оштре осуде трористичких напада, многи стручњаци са свих страна света сложни су у оцени да на дуге стазе решење тако комплексног проблема као што је тероризам није војна акција или неки нови облик насиља, већ пре свега образовање и просвећивање младих генерација од предграђа Париза и Бејрута, до најзабаченијих кутака Сирије о важности мира, суживота и социјалне инклузије на глобалном нивоу. ■

Биљана МИЉИЋ